

ខុមហ្វ្រែល COMFREL

គណៈកម្មាធិការដើម្បីការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា (គ.ប.ស.យ)

COMMITTEE FOR FREE AND FAIR ELECTIONS IN CAMBODIA (COMFREL)

ទីស្នាក់ការកណ្តាល ផ្ទះលេខ ១៣៨ ផ្លូវ ១២២ សង្កាត់ទឹកល្អក់ ១ ខ័ណ្ឌទួលគោក រាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

Central Office: #138, St. 122, Teuk Laak I, Tuol Kork, Phnom Penh, CAMBODIA. P.O. Box 1145, Tel: (855) 23 884 150 Fax: (855) 23 883 750 E-mail: comfrel@online.com.kh URL: www.comfrel.org

គណៈកម្មាធិការនាយក
BOARD OF DIRECTORS

លោក ធួន សារាយ
Mr. THUN Saray
ជាប្រធានគណៈកម្មាធិការ
នាយក និងជាប្រធាន
សមាគម ADHOC

លោក សុក សំរឿន
Mr. SOK Sam Oeun
ជាអនុប្រធានគណៈកម្មាធិការ
នាយក និងជាអាយក CDP

លោក យ៉ឹម ប៉ូ
Mr. YIM Po អគ្គហិរញ្ញវិក
និងជាអាយក CCPCR

លោក យ៉េង វណ្ណា
Mr. YEANG Vanna
ប្រធាន KKKHRA

លោក ឌីម យូម៉េង
Mr. CHIV You Meng
ប្រធាន KYA

លោកស្រី តិច យ៉ុងហ្គីប
Ms. PEUNG Yok Hiep
នាយិកា LAC

លោក យ៉ុង គីមអេង
Mr. YONG Kim Eng
ប្រធាន PDP Center

លោក តូច តូម
Mr. TOUCH Tum
នាយក VIGILANCE

លោកស្រី ទិច សារាយេត
Ms. TIV Sarayet
សហនាយិកា WMC

លោក ម៉ុំ សារីន
Mr. MOM Sarin
នាយក HRCDO

កញ្ញា សាយ សារា ចង្កៀង
Ms. SAY Sara Vathany
នាយិកា CWCC

លោក ផូង សិវឌ្ឍ
Mr. PHUONG Sith
ឥស្សរជន

លោក សែន សែត
Mr. SEN Set
ឥស្សរជន

ស.ប្រ.ក.ព/លេខ ១១/០៨ គ.ប.ស.យ/អ.ក

**សេចក្តីថ្លែងការណ៍ និង
របាយការណ៍សង្កេតបឋមលើកទី ៦
ស្តីពី**

បរិយាកាសយោសនាបោះឆ្នោត ឆ្នាំ ២០០៨ ក្នុងសង្កាត់ទឹកល្អក់

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៨

គណៈកម្មាធិការ ខុមហ្វ្រែល សំដែងនូវការព្រួយបារម្ភ ចំពោះបរិយាកាសអសន្តិសុខកើនឡើងបន្តបន្ទាប់ ក្នុងដំណាក់កាលយោសនាបោះឆ្នោត ជាពិសេសករណីឃាតកម្មលើលោក ឃឹម សម្បូរណ៍ អ្នកសារព័ត៌មានមន-សិការខ្មែរ ដែលមាននិន្នាការគាំទ្រគណបក្សសមរង្ស៊ី និងកូនប្រុស កាលពីយប់ថ្ងៃទី ១១ កក្កដា នៅកណ្តាល ទីក្រុងភ្នំពេញ។ ខុមហ្វ្រែល ផ្តោលទោសភាពកំសាក នៃអំពើឃាតកម្មនេះ ដែលករណីនេះបានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ ដល់អារម្មណ៍ភ័យខ្លាចរបស់អ្នកបោះឆ្នោត ពិសេសគឺរាមកំហែងផ្ទាល់ដល់អ្នកសារព័ត៌មាន និងសកម្មជនគណបក្ស នយោបាយ។ លោក ធួន សារាយ ប្រធានគណៈកម្មាធិការនាយករបស់ ខុមហ្វ្រែល អំពាវនាវឱ្យ "អាជ្ញាធរមាន សមត្ថកិច្ចចាត់វិធានការលើអង្កេតវិកមុខរកជនដៃដល់មកផ្តន្ទាទោសតាមច្បាប់ជាធរមាន ដើម្បីចូលរួមធានា ឱ្យមានបរិយាកាសសន្តិសុខប្រសើរឡើងវិញ នៅមុនពេលបោះឆ្នោត"។

ខុមហ្វ្រែល ផ្តល់យោបល់ដល់ គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត (គ.ជ.ប) :

- ត្រូវចាត់វិធានការគ្រប់បែបយ៉ាង ទប់ស្កាត់ និងប្រឆាំងរាល់ការគំរាមកំហែង បំភិតបំភ័យ និងរារាំង ដល់សកម្មជន និងសកម្មភាពយោសនារបស់គណបក្សនយោបាយ
- ពង្រឹងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯកជនដើម្បីឱ្យគោរពបទបញ្ជា នីតិវិធី គោលការណ៍ និងក្រមសីលធម៌
- ពង្រឹងបន្ថែមការងារអង្កេត និងការដោះស្រាយបណ្តឹងនានា
- លើកទឹកចិត្តឱ្យអ្នកសង្កេតការណ៍របស់អង្គការ សមាគមមិនមែនរដ្ឋាភិបាលជួយអ្នកបោះឆ្នោត ដែល ជួបឧបសគ្គរកឈ្មោះមិនឃើញ នៅថ្ងៃបោះឆ្នោត។

ក្នុងកំឡុងពេលយោសនាបោះឆ្នោតសប្តាហ៍ទីពីរនេះដែរ ខុមហ្វ្រែល ក៏បានសង្កេតឃើញ ករណីឃាតកម្ម ការគំរាមកំហែង ការរំលោភច្បាប់ បទបញ្ជា នីតិវិធីបោះឆ្នោត និងភាពមិនប្រក្រតីមួយចំនួនបានកើតឡើងផង ដែរ ករណីទាំងនោះមានដូចជា:

១- បរិយាកាសសន្តិសុខ ករណីឃាតកម្ម ការគំរាមកំហែង បំភិតបំភ័យ

តាមរបាយការណ៍របស់បណ្តាញ ខុមហ្វ្រែល មានករណីឃាតកម្ម ការគំរាមកំហែង បំភិតបំភ័យកើនឡើងនៅក្នុង សប្តាហ៍ទីពីរនេះ។ មានឃាតកម្មចំនួន ៣ ករណីបានកើតឡើង ដែលបានធ្វើឱ្យសកម្មជន អ្នកគាំទ្រគណបក្សនយោបាយ អ្នកសារព័ត៌មានសរុបចំនួន ៣ នាក់ បានស្លាប់។ ករណីទាំងនោះ មានដូចជា:

- ករណីឃាតកម្មទៅលើលោក **ស្តេច សុង** សកម្មជនគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជានៅភូមិអង្គតាងក ឃុំភ្នំតូច ស្រុកឧដុង្គ ខេត្តកំពង់ស្ពឺ នៅថ្ងៃទី ០១ កក្កដា។ ចំពោះករណីនេះ គណបក្សសិទ្ធិមនុស្ស ក៏បានអះអាង ថាជាសមាជិករបស់ខ្លួនផងដែរ។
- ករណីឃាតកម្មទៅលើលោក **លន ចក់** សកម្មជនគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជានៅភូមិព្រៃត្រី ឃុំព្រៃត្រី ស្រុកជលគិរី ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង នៅថ្ងៃទី ០៦ កក្កដា។

ករណីទាំងពីរខាងលើនេះ ត្រូវបានអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន និងអង្គការសិទ្ធិមនុស្ស អះអាងជាជំហាន ដំបូងថា មិនជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងនយោបាយទេ វាជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងករណីគំនុំ និងបញ្ហាជម្លោះដីធ្លី។

- ករណីឃាតកម្មលើ **លោក យឹម សម្បូរណ៍** ឈ្មោះពិត **យឹម ខាត់សារិន្ទ** អាយុ ៤៧ ឆ្នាំ អ្នកសារព័ត៌មាន មនសិការខ្មែរ ដែលមាននិន្នាការគាំទ្រគណបក្សសមរង្ស៊ី និងកូនប្រុសឈ្មោះ ខាត់សារិន្ទ ជាតា អាយុ ២១ ឆ្នាំ កាលពីយប់ថ្ងៃទី ១១ កក្កដា នៅកណ្តាលទីក្រុងភ្នំពេញ ដោយជនប្រដាប់អាវុធពីរនាក់បាញ់ ប្រហារនៅពេលលោកចេញពីហាត់ប្រាណនៅពហុកីឡដ្ឋានជាតិអូឡាំពិច។ គណៈកម្មាធិការប្រតិភូកម្ម នៃអង្គការ-សមាគមការពារសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា បានធ្វើការសន្និដ្ឋានជាជំហានដំបូងថា ករណីឃាតកម្ម នេះ អាចបណ្តាលមកសកម្មភាពបំពេញវិជ្ជាជីវៈរបស់គាត់ ព្រោះអត្ថបទដែលគាត់បានសរសេរភាគច្រើន ផ្តោតជា ចម្បងទៅលើបញ្ហាទំនាស់នយោបាយ ភាពមិនប្រក្រតីនៃដំណើរការបោះឆ្នោត ការកាប់បំផ្លាញ ព្រៃឈើ បទល្មើសនេសាទ ការទន្ទ្រានដីធ្លី ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងមន្ត្រីមានអំណាចធំៗ។

ក្រៅពីករណីឃាតកម្មខាងលើ ក៏មានការគំរាមកំហែង បំភិតបំភ័យ ដល់សកម្មជនគណបក្សនយោបាយ ដូចជា:

- មានការអះអាងពីការប៉ុនប៉ងធ្វើឃាតលើរូបលោក **អុំ សារ៉ា** អ្នកធ្វើអត្ថាធិប្បាយឱ្យកម្មវិធីពិន្ទុភ្លើងទៀន របស់ គណបក្សសមរង្ស៊ី នៅទីក្រុងភ្នំពេញ នាថ្ងៃទី ៦ កក្កដា។
- ករណីគំរាមកំហែងដល់អាយុជីវិត ឬធ្វើទុក្ខទោសដល់រូបរាងកាយមានចំនួន ១៦ ករណី ដែលកើតមាននៅ ខេត្តសៀមរាប បាត់ដំបង កំពង់ចាម កំពង់ធំ កំពង់ស្ពឺ កំពត ស្វាយរៀង ព្រៃវែង និងឧត្តរមានជ័យ...។ ជនរងគ្រោះភាគច្រើនមកពីគណបក្សសមរង្ស៊ី គណបក្សនរោត្តម រណប្បទិ គណបក្សសិទ្ធិមនុស្ស ហើយអ្នក ប្រតិភូភាគច្រើនជាមន្ត្រីអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន និងអ្នកដែលមាននិន្នាការគាំទ្រគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា។
- មានការកើនឡើងនូវករណីចោរលួច ឆក់ ប្លន់សម្លាប់ បើធៀបនឹងខែមុនៗ ដែលបង្កឱ្យប្រជាពលរដ្ឋមាន ការភ័យខ្លាចបន្ថែមទៅលើបញ្ហាសន្តិសុខក្នុងពេលបោះឆ្នោត។ ករណីទាំងនោះច្រើនកើតមាននៅរាជធានី ភ្នំពេញ ខេត្តកំពង់ចាម បាត់ដំបង សៀមរាប ព្រៃវែង ស្វាយរៀង កណ្តាល តាកែវ...ដែលក្នុងខែមិថុនា មានករណីចោរលួច ឆក់ ប្លន់សម្លាប់ចំនួន ៦៤ ករណី និងគិតត្រឹមពាក់កណ្តាលខែ កក្កដា មានចំនួន ៤១ ករណី។

២- ភាពមិនប្រក្រតីនានា

មានភាពមិនប្រក្រតីមួយចំនួនបានកើតឡើងនៅក្នុងកំឡុងពេលយោសនាបោះឆ្នោត។ ករណីទាំងនោះមានដូចជា៖

- ការចែកអំណោយក្នុងន័យទិញសន្លឹកឆ្នោត ចំនួន ៦ ករណី សៀមរាប ២ ករណី កំពង់ឆ្នាំង ២ ករណី ព្រៃវែង ១ ករណី និង ពោធិ៍សាត់ ១ ករណី ។
- ការហែកខិតប័ណ្ណ និងការទម្លាក់ស្លាកគណបក្សនយោបាយ មាន ច្រើនករណី ដែលភាគច្រើនកើតមាននៅខេត្តបាត់ដំបង បន្ទាយមានជ័យ ភ្នំពេញ កំពត កំពង់ចាម កណ្តាល ព្រៃវែង និងស្ទឹងត្រែង។ ប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញ មានការអត់ឱនច្រើនជាងអាជ្ញាធរភូមិ ឃុំ ដែលផ្តល់ឱ្យគណបក្សនយោបាយនានា បានបិទខិតប័ណ្ណ និងផ្ទាំងរូបភាពយោសនានានា បើទោះបីគ្មានការសុំអនុញ្ញាតជាមុនពីពួកគេ (ម្ចាស់ផ្ទះផ្ទាល់) ។ គណបក្សនយោបាយដែលបានបិទខិតប័ណ្ណ ផ្ទាំងរូបភាព និងបដាច្រើនជាងគេ គឺគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា បន្ទាប់មកគឺគណបក្សសមរង្ស៊ី សិទ្ធិមនុស្ស នរោត្តមរណបូទី និងហ៊ុនស៊ុនប៊ុច ។
- ករណីដកហូតអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណពីសមាជិកគណបក្សហ៊ុនស៊ុនប៊ុច ដោយអាជ្ញាធរ ២ ករណី នៅខេត្តបន្ទាយមានជ័យ ។
- ការបង្កជម្លោះ និងរារាំងសកម្មភាពយោសនារបស់គណបក្សនយោបាយ មានចំនួន ៤ ករណី ។ ជាក់ស្តែងដូចជាករណីរារាំងសកម្មភាពយោសនារបស់គណបក្សសិទ្ធិមនុស្ស ពីសំណាក់ក្រុមសន្តិសុខផ្សារអូរឫស្សីដាដើម ។
- អាជ្ញាធរ មន្ត្រីរាជការស៊ីវិល និងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធមួយចំនួនធំ បន្តចូលរួមយោសនាឱ្យគណបក្សកាន់អំណាច ដែលស្ទើរតែគ្រប់២៤ខេត្ត/ក្រុង ។ **ខុមហ្វ្រែល** សង្កេតឃើញថា មានមន្ត្រីរាជការមួយភាគធំនៅតាមក្រសួង/មន្ទីរនានា មិនបានចូលបំរើការងារនៅក្នុងពេលម៉ោងរដ្ឋបាលបំពេញការងាររបស់ខ្លួន ។ មេភូមិ និងអាជ្ញាធរមួយចំនួន ក៏បានទៅប្រឆាំង និងរារាំងសកម្មភាពយោសនានានា របស់គណបក្សនយោបាយ ។

ខុមហ្វ្រែល ក៏បានទទួល និងតាមដានករណីបណ្តឹងចំនួន ២៦ ក្នុងនោះមានបណ្តឹងរបស់គណបក្ស សម រង្ស៊ី ចំនួន ១១ បណ្តឹង ដែលផ្តោតទៅលើការគំរាមគំហែងសកម្មជនគណបក្សនយោបាយ និងការរំលោភលើបទបញ្ជា និងនីតិវិធីយោសនាបោះឆ្នោតរបស់មន្ត្រីគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា បណ្តឹងរបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ចំនួន ៦ ករណី ដែលភាគច្រើនផ្តោតលើការនិយាយបរិហារក្តីប៉ះពាល់ដល់បុគ្គលដែលខុសទៅនឹងនីតិវិធីយោសនាបោះឆ្នោត និងបណ្តឹងរបស់គណបក្សនរោត្តមរណបូទីចំនួន ៣ ករណី ដែលផ្តោតលើការមិនយកចិត្តទុកដាក់របស់អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច ក្នុងការការពារឱ្យសិទ្ធិស្មើគ្នាក្នុងសកម្មភាពយោសនា គណបក្សហ៊ុនស៊ុនប៊ុច ២ បណ្តឹង នៅបន្ទាយមានជ័យ ពីបទដកហូតអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណ និងខិតប័ណ្ណ ព្រមទាំងបណ្តឹងរបស់គណបក្សសិទ្ធិមនុស្សចំនួន ១ ករណី ដែលផ្តោតលើការបំផ្លាញទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គណបក្ស ។ មានករណីពិសេសមួយនៅខេត្តរតនៈគីរី ដែលមន្ត្រីអធិការរងនគរបាលស្រុកបរកែវ ខេត្តរតនៈគីរី កាលពីថ្ងៃទី ២ កក្កដា បានចាប់ខ្លួនក្មេងអាយុ ១៧ ឆ្នាំ និងប្អូន ជីវិតទារប្រាក់ ១៥ ម៉ឺនរៀល ដោយចោទប្រកាន់ពីបទបំផ្លាញស្លាកសញ្ញាគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ។

៣- ការដាក់ពាក្យប្តឹង នីតិវិធីទទួល និងដោះស្រាយបណ្តឹង

ខុមហ្វ្រែល យល់ឃើញថា ភ្នាក់ងារគណបក្សនយោបាយហាក់មានការយល់ដឹងប្រសើរជាងការបោះឆ្នោតមុនៗ ក្នុងការបំពេញពាក្យបណ្តឹង ដូចជាកម្មវត្ថុបណ្តឹង ការប្រមូលភស្តុតាង សាក្សី ការគោរពពេលវេលា និងមានការសម្រួល ក្នុងការទទួលពាក្យបណ្តឹងតាមរយៈសេចក្តីណែនាំរំលឹករបស់ គ.ជ.ប ស្តីពីការពិនិត្យ/ទទួល និងការដោះស្រាយបណ្តឹងនៅ គយ/សប ក្នុងដំណាក់កាលឃោសនាបោះឆ្នោត ចុះថ្ងៃទី ០៣ កក្កដា ២០០៨ ។ **ការងារបដិសេធបណ្តឹង មានចំនួនតិច ត្រឹមតែ ១២ ករណីប៉ុណ្ណោះក្នុងចំណោម ១១៦ បណ្តឹង**^១ នៅថ្នាក់ឃុំ/សង្កាត់ បើធៀបការបោះឆ្នោតមុនៗ ការបដិសេធបណ្តឹងមានរហូតដល់ ៨០% នៃពាក្យបណ្តឹង ។

ដោយមិនសុខចិត្តនឹងលទ្ធផលនៃការផ្សះផ្សារនៅ គយ/សប ពាក្យបណ្តឹងចំនួន ៥០ បានធ្វើឧទ្ធរណ៍បន្តទៅ គណៈកម្មការខេត្ត ក្រុងរៀបចំការបោះឆ្នោត (គខ/កប) ។ ចំណែកពាក្យបណ្តឹង ៦ ត្រូវបានដាក់ផ្ទាល់ទៅគខ/កប ដោយប្តឹងពីមន្ត្រីគយ/សប ។ មានបណ្តឹង ចំនួន ២២ បានដាក់ប្តឹងបន្តទៅគ.ជ.ប ។ ក្នុងចំណោម ១១៦ បណ្តឹងដែលបាន ដាក់ ជាលទ្ធផលសះស្បើយមានចំនួនតែ ២៩ បណ្តឹង ចំណែកការមិនសះស្បើយ មានរហូតដល់ ៥២ ករណី ។ កម្មវត្ថុនៃ បណ្តឹងទាំងនោះមាន៖

- ៧ ករណី ទាក់ទងនឹងការទិញសន្លឹកឆ្នោត
- ៩ ករណី ទាក់ទងនឹងការចូលរួមរបស់មន្ត្រីសាធារណៈ រួមទាំងបញ្ជីសាសនា ក្នុងដំណើរការឃោសនា
- ១៩ ករណី ទាក់ទងនឹងការរំខានការប្រព្រឹត្តទៅនៃការឃោសនារបស់គណបក្សនយោបាយ
- ៣១ ករណី ទាក់ទងនឹងការបំផ្លាញសម្ភារៈឃោសនារបស់គណបក្សនយោបាយ
- ១៦ ករណី ទាក់ទងនឹងការរំខាននិងការគំរាមកំហែង រួមទាំងការប៉ុនប៉ងមនុស្សឃាត
- ២០ ករណី ទាក់ទងនឹងការបរិហារកេរ្តិ៍ ឬ/និងការជេរប្រមាទ
- ១២ ករណី ទាក់ទងនឹងការរំលោភជាទូទៅ លើបទបញ្ជា និងនីតិវិធី
- ១ ករណី ទាក់ទងនឹងការប្រើប្រាស់អាគារសាធារណៈ
- ១ ករណី ហាក់ដូចមិនសមជាកម្មវត្ថុនៃបទល្មើស (ករណីប្រធានប៉ុស្តិ៍នគរបាលរដ្ឋបាលសុំឈ្មោះសមាជិក និង ភ្នាក់ងារគណបក្ស)

ការសង្កេតឃើញថា ដំណើរការដោះស្រាយបណ្តឹងរបស់អាជ្ញាធររៀបចំការបោះឆ្នោត ជាពិសេស ថ្នាក់ខេត្ត/ក្រុង **ភាគច្រើនបានដំណើរការបើកសវនាការស្របតាមបទបញ្ជា និងនីតិវិធីបោះឆ្នោត** និងមានការដាក់ទោសទណ្ឌអ្នកប្រព្រឹត្តិ ល្មើសមួយចំនួន ។ ឧទាហរណ៍មានការសម្រេចរបស់ គខ/កប ក្នុងការ**ដកសិទ្ធិបោះឆ្នោតប្រាំឆ្នាំ** ចំនួន ៣ រូប នៅក្នុងខេត្ត កំពង់ចាម **ពិន័យជាប្រាក់ប្រាំលានរៀល** ចំនួន ៤ ករណី ដូចជាករណីជាក់ស្តែងការទិញសន្លឹកឆ្នោតនៅខេត្តពោធិ៍សាត់ និង បញ្ឈប់ពីការងារនូវមន្ត្រី គយ/សប មួយរូប នៅខេត្តបាត់ដំបងជាដើម ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ការសម្រេចខ្លះមិន ទាន់ស្របច្បាប់ ដូចជាករណីសម្រេចឱ្យមាន **"ការព្រមាន"** ចំពោះករណីចំនួន ៣ នៅខេត្តបាត់ដំបង កំពង់ចាម និងកំពត

^១ យោងតាមប្រកាសលេខ ០៧.១២៦/០៨ គ.ជ.ប.អគ្គ.ពស ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ កក្កដា ២០០៨ ។

និងករណីពិន័យជាប្រាក់ ៥ លានរៀលចំពោះអ្នកប្រព្រឹត្តល្មើសចំនួនពីរនាក់នៅខេត្តកំពត ដែល ពុំមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ណាមួយនៃច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ ហើយច្បាប់បានបង្ហាញថា “ទោសប្បញ្ញត្តិនេះ ត្រូវផ្ដន្ទាទោស” និង “សាមីជនម្នាក់ៗ ត្រូវមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះទណ្ឌកម្មរៀងៗខ្លួន” ។ ការសង្កេតឃើញថា ភាគីដើមបណ្តឹង និង ចុងចម្លើយមួយចំនួន មិនទាន់ពេញចិត្តជាមួយនឹងដំណោះស្រាយរបស់ គខ/កប នោះទេ ដោយបានលើកហេតុផលថា ការដោះស្រាយនោះ មិនទាន់បានគោរពពេញលេញទៅតាមច្បាប់ និងទោសប្បញ្ញត្តិនៅឡើយ ហើយចុងចម្លើយក៏បានដាក់ ពាក្យប្តឹងបន្តមក គ.ជ.ប ដើម្បីទាមទាររកយុត្តិធម៌ឱ្យបានពេញលេញ ។

គួរកត់សម្គាល់ថា មានឥស្សរជននយោបាយល្បីៗមួយចំនួន និងដែលជាបេក្ខជនឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត បានទទួលរង នូវការប្តឹង តួយ៉ាងដូចជា ឯកឧត្តម សម រង្ស៊ី ពីបទរំលោភលើក្រមសីលធម៌ បទបញ្ជា និងនីតិវិធីនៃការយោសនាបោះ- ឆ្នោត នៅខេត្តក្រចេះ កំពង់ចាម ពោធិ៍សាត់ បាត់ដំបង ឯកឧត្តម លី ធុច ពីបទទិញសន្លឹកឆ្នោតនៅខេត្តពោធិ៍សាត់ ឯកឧត្តម សៀង ណាំ ពីបទទិញសន្លឹកឆ្នោតនៅខេត្តសៀមរាប ឯកឧត្តម ព្រំ សុខា ពីបទទិញសន្លឹកឆ្នោតនៅខេត្តព្រៃវែង ។

៤- ការផ្សាយរបស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអេឡិចត្រូនិកក្នុងអំឡុងពេលយោសនាបោះឆ្នោត

៤.១ ការរំលោភក្រមសីលធម៌ និងគោលការណ៍ណែនាំរបស់គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត (គ.ជ.ប)

ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯកជន (ទូរទស្សន៍ឯកជនទាំងអស់ និងវិទ្យុមួយចំនួនដែលមានលទ្ធភាពគ្របដណ្តប់ស្ទើរគ្រប់ ខេត្ត/ក្រុង) យ៉ាងតិចចំនួន ៣០ បន្ត និងកំពុងតែរំលោភយ៉ាងខ្លាំងទៅលើក្រមសីលធម៌អ្នកសារព័ត៌មាន និងគោលការណ៍ ណែនាំសម្រាប់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយរបស់គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត (គ.ជ.ប) ។ ឧទាហរណ៍ វិទ្យុបាយ័ន FM 95 MHz បាននិងកំពុងផលិតកម្មវិធីប្រចាំថ្ងៃ “ នាទីវប្បធម៌ខ្មែរ ” ដែលបានចាក់ផ្សាយបន្តដោយស្មារតីយវិទ្យុយ៉ាងតិចចំនួន ៦^២ បាន និងកំពុងតែប្រើប្រាស់ពាក្យពេជ័រអសុរស គ្មានសីលធម៌ ព្យុះព្យុះ និងបង្កឱ្យមានការរើសអើងដល់គណបក្ស ផ្សេងៗទៀត ដូចជាពាក្យ “ ពួកអាក្រក់ ពួកអសីរពិស ពួកបំផ្លាញជាតិ...” ជាពិសេសដល់គណបក្សសមរង្ស៊ី គណបក្ស សិទ្ធិមនុស្ស គណបក្សនរោត្តមរណបូទី ។ ជាមួយគ្នានេះ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងទូរទស្សន៍ និងវិទ្យុឯកជនទាំងនេះក៏បានបន្ត ការផលិតកម្មវិធីគាំទ្រដល់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា និង/ប្រឆាំងគណបក្សផ្សេងៗទៀត ។ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងនេះមិន គោរពគោលការណ៍ការបង្កើតកម្មវិធីស្មើភាព ឬសមធម៌ និងការជួលម៉ោងជាចំហរបស់ គ.ជ.ប នោះទេ ។

ពាក្យពេជ័ររំលោភក្រមសីលធម៌ក៏ត្រូវបានឮនៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលបើកចំហរជួលម៉ោងផ្សាយដល់ គណ- បក្សនយោបាយនានា^៣ ។ ឧទាហរណ៍ វិទ្យុមហានគរ FM 93.5 MHz បានចាក់ផ្សាយកម្មវិធី “ ពន្លឺភ្លើងទៀន ” របស់ គណបក្សសមរង្ស៊ី ដែលជាភ្លើងៗបានប្រើប្រាស់ពាក្យជេប្រមាថដល់ថ្នាក់ដឹកនាំគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ជាពិសេស

^២ វិទ្យុផ្សាយបន្តផ្ទាល់រួមមាន៖ វិទ្យុ FM 88 MHz វិទ្យុ FM 97 MHz វិទ្យុ FM 98 MHz វិទ្យុ FM 99 MHz វិទ្យុ FM 103 MHz និងវិទ្យុផ្សាយបន្តរបស់វិទ្យុទាំងនេះ ។ វិទ្យុទាំងនេះមិនបានប្រកាសជួលម៉ោងដល់គណបក្សនយោបាយទេ ។

^៣ តាមសេក្តីប្រកាសគជប ប្រ.ក/លេខ ០៦.០៩៦.០៨ គ.ជ.ប/អគ.ពស ថ្ងៃទី ២៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៨៖ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ជួលម៉ោងផ្សាយដល់គណបក្សនយោបាយរួមមាន៖ វិទ្យុ FM 105 MHz វិទ្យុ FM 104 MHz និងវិទ្យុ FM 93.5 MHz ។

ដូចជា ពាក្យ "ពួកចោរលួចជាតិ/លក់ជាតិ" ជាដើម ។

វិទ្យុតារាហ្វេម 90.5MHz ដែលមាននិន្នាការគាំទ្រគណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច បាន និងកំពុងតែផលិតកម្មវិធី និង ផ្សព្វផ្សាយបំរើឱ្យគណបក្ស ហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច តែប៉ុណ្ណោះ ដែលមិនបានប្រកាសជួលម៉ោងឱ្យគណបក្សផ្សេងៗនោះទេ ។

៤.២ ការវិភាគសម្លេងខ្លឹមសារទៅលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលខុមហ្វ្រែលអង្កេតពិស្តារ

ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ^៤ ដែលខុមហ្វ្រែលអង្កេតពិស្តាររួមមាន៖ ទូរទស្សន៍ជាតិកម្ពុជា (ទទក) បណ្តាញទូរទស្សន៍កម្ពុជា (ស៊ីធីអិន) វិទ្យុជាតិកម្ពុជា FM 96 MHz និង AM 918 KHz វិទ្យុសំបុកឃុំ FM 105 MHz វិទ្យុ FM 102 MHz វិទ្យុអាស៊ីសេរី (RFA) វិទ្យុសម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិក (VOA) និងវិទ្យុបារាំងអន្តរជាតិ (RFI) ដោយអង្កេតការផ្សាយពី ម៉ោង ១៧:០០ ដល់ ២៣:០០ ។

ដោយសរុបលទ្ធផលនៃការអង្កេតប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងនេះ (ពីថ្ងៃទី ២៦ មិថុនា ដល់ ១០ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៨) គណបក្សសមរង្ស៊ី និងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាត្រូវបានប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយប្រមាណ ១២% (ប្រមាណជា ១១ ម៉ោង ៣៥ នាទី) នៃការផ្សាយពិគណបក្សនយោបាយទាំងអស់ ។ ក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលអង្កេត មានតែទូរទស្សន៍ស៊ីធីអិនតែមួយ គត់ ដែលផលិត និងផ្សព្វផ្សាយលម្អៀងគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងដល់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ។ ចំណែកគណបក្សនរោត្តមរណប្បទិ គណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច និងគណបក្សសិទ្ធិមនុស្ស ត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយប្រមាណ ១០% (ប្រមាណជា ៩ ម៉ោង) ។ គណបក្ស ខ្មែរសាធារណរដ្ឋ ត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយតិចជាងគេ ដែលមានចំនួនប្រមាណ ៥% (ស្មើនឹង ៤ ម៉ោង ២៩ នាទី) ចំណែក គណបក្សនយោបាយផ្សេងៗទៀតត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយចន្លោះពី ៧% (ប្រមាណ ៦ ម៉ោង ៣០ នាទី) ទៅ ៩% (ប្រមាណ ៨ ម៉ោង ៣៥ នាទី) ។

មានការផ្សាយអវិជ្ជមានចំពោះគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ដូចជាវិទ្យុអន្តរជាតិអាស៊ីសេរី បានធ្វើបទសម្ភាសន៍ ជាមួយនាយកប្រតិបត្តិអង្គការឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្សប្រចាំអាស៊ី (Human Right Watch) ដោយបានរំពួកដល់អំពើ ហិង្សា ដែលជាការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋាភិបាលសម្តេច ហ៊ុន សែន រួមមានអំពើឃាតកម្ម ទារុណកម្ម ទៅលើមន្ត្រីរបស់ គណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិចនៅក្នុងអំឡុងពេលរដ្ឋប្រហារថ្ងៃទី ៥-៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៧។ វិទ្យុនេះបានស្នើសុំការបំភ្លឺ ពី នាយករដ្ឋមន្ត្រី និងអគ្គស្នងការនគរបាលជាតិផងដែរ តែមិនទាន់មានការឆ្លើយតបនៅឡើយទេ ។

កម្មវិធីស្នើសុំរបស់ គ.ជ.ប នៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយរដ្ឋ បានផ្តល់ពេលវេលាស្មើគ្នា (រយៈពេល ១០ នាទី ក្នុងមួយ ដងក្នុងមួយថ្ងៃ-មួយថ្ងៃផ្សាយពីរដង) ទៅឱ្យគណបក្សនយោបាយនីមួយៗ ។ ទោះបីយ៉ាងណា ការសង្កេតឃើញថា រាជ- រដ្ឋាភិបាល និងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាផ្ទាល់ បានទទួលរងការរិះគន់ ដោយម៉ោងសរុបភាគច្រើននៃគណបក្សនយោបាយ

^៤ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងនេះ ត្រូវបានជ្រើសរើសដោយផ្អែកទៅលើជារបស់សាធារណៈ ឯករាជភាព ឬ ប្រជាប្រិយភាព ។ ខុមហ្វ្រែល សន្មតថាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកម្មវិធីមួយចំនួនដែលមាននិន្នាការគាំទ្រគណបក្សនយោបាយនោះទាំងស្រុងគឺលម្អៀងទៅកាន់គណបក្ស គណបក្សនយោបាយណាមួយដែលគេប្រកាន់យក ។ ដូចនេះ ខុមហ្វ្រែលមិនអង្កេតរយៈផ្សាយ ខ្លឹមសាររបស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយលម្អៀង ទាំងនោះទេ ប៉ុន្តែពិនិត្យអំពីកម្រិតនៃការគោរពក្រមសីលធម៌ និងគោលការណ៍ណែនាំរបស់ គជប ។

១០ ផ្សេងទៀត។ ការទិញទំនិញ រួមមាន ទំនិញឡើងថ្លៃ បញ្ជាដីធ្លី ការបំផ្លាញធនធានធម្មជាតិ ជាពិសេស ព្រៃឈើ ជន-អន្តោប្រវេសន៍ អំពើពុករលួយ អំណាចផ្តាច់ការ និងភាពអយុត្តិធម៌ក្នុងសង្គម ។

នៅក្នុងពេលយោសនានេះ សកម្មភាពយោសនាមានឥទ្ធិពលគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍មួយចំនួនដូចជា គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា បានយកលទ្ធផលនៃការចុះបញ្ជីប្រាសាទព្រះវិហារជាបេតិកភ័ណ្ឌពិភពលោក យកមកធ្វើការយោសនាបន្ថែមទៅនឹងសមិទ្ធផលជាច្រើនដែលគណបក្សនេះបានលើកឡើងនាពេលកន្លងមក។ ប្រការនេះ ត្រូវបានគេចោទប្រកាន់ថា ជាការកេងចំណេញខាងនយោបាយហើយថាលទ្ធផលនេះ គឺកើតចេញមកពីការខិតខំរបស់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាទាំងមូល។ ចំណែកមេដឹកនាំគណបក្សសមរង្ស៊ី បានលើកយករបាយការណ៍ស្តីពីការកាប់បំផ្លាញព្រៃឈើ របស់អង្គការតូបលវីតនេស (Global Witness) មកលាតត្រដាង និងបានប្រើពាក្យចោទប្រកាន់មេដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលបច្ចុប្បន្ន ថាជា "ចោរលួចជាតិ" ដែលករណីនេះបានធ្វើឱ្យតំណាងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា បានដាក់ពាក្យប្តឹងជាបន្តបន្ទាប់នៅតាមខេត្ត/ក្រុងដែលមេដឹកនាំគណបក្សសមរង្ស៊ីបាន ធ្វើសកម្មភាពយោសនាបោះឆ្នោត។

៥- តួនាទីអ្នកសង្កេតការណ៍ក្នុងការជួយអ្នកបោះឆ្នោតមិនត្រូវបានលើកទឹកចិត្ត

ខុមហ្វ្រែល មានការសោកស្តាយដែល គ.ជ.ប មិនផ្តល់សិទ្ធិ និងតួនាទីអ្នកសង្កេតការណ៍ក្នុងការជួយអ្នកបោះឆ្នោត ដោយលើកហេតុផលថា បង្កឱ្យបាត់សណ្តាប់ធ្នាប់ របៀបរៀបរយនៅក្នុង(ក្រៅបន្ទប់) ការិយាល័យបោះឆ្នោត និងជ្រៀតជ្រែកដល់ដំណើរការរៀបចំការបោះឆ្នោតទៅវិញ^៥ ។ ក្នុងថ្ងៃបោះឆ្នោតនាពេលកន្លងមកនេះ មានអ្នកបោះឆ្នោតជាច្រើនមានការលំបាកក្នុងការរកឈ្មោះ ឬរកឈ្មោះមិនឃើញ ឬត្រូវបានបដិសេធសិទ្ធិបោះឆ្នោត។ ម្យ៉ាងទៀត ការលុបឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោតមានខុសនីតិវិធីច្រើន និងអ្នកបោះឆ្នោតមួយចំនួន មិនបានទទួលប័ណ្ណព័ត៌មានអ្នកបោះឆ្នោត ដូចនេះហើយ ខុមហ្វ្រែល មានបំណងចង់ឱ្យអ្នកសង្កេតការណ៍ខ្លួន ជួយអ្នកបោះឆ្នោតដែលជំនួយការទីពីរ នៃមន្ត្រីការិយាល័យបោះឆ្នោតពុំមានលទ្ធភាព ជួយអ្នកបោះឆ្នោតរកការិយាល័យ និងឈ្មោះមិនឃើញ។ ក្នុងសកម្មភាពជួយនោះ អ្នកសង្កេតការណ៍ ក៏ត្រូវគោរពក្រមសីលធម៌ដែរ។ ដោយសារតែក្រមសីលធម៌ខុសគ្នា ខុមហ្វ្រែល យល់ថា សិទ្ធិ និងតួនាទីអ្នកសង្កេតការណ៍ របស់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដែលមិនដូចជាភ្នាក់ងារគណបក្សនយោបាយ ឬមេភូមិ និងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាននោះទេ។

សម្រាប់ព័ត៌មានផ្សេងៗសូមទាក់ទង:

- លោក **គង់ បញ្ញារ** នាយកប្រតិបត្តិ ខុមហ្វ្រែល ទូរស័ព្ទ: ០១២ ៩៤២ ០១៧
- លោក **ម៉ារ សុផល** ប្រធានផ្នែកអង្កេត ខុមហ្វ្រែល ទូរស័ព្ទ: ០១២ ៨៤៥ ០៩១

របស់កម្មវិធី ១ របស់ ខុមហ្វ្រែល គឺជួយបង្កើតបរិយាកាសគួរជាទីពេញចិត្ត និងមានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីឱ្យមានដំណើរការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ តាមរយៈការបញ្ចុះបញ្ចូល តស៊ូមតិ ដើម្បីទទួលបាននូវក្របខ័ណ្ឌច្បាប់សមរម្យ ការអប់រំដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មានដល់អ្នកបោះឆ្នោតអំពីសិទ្ធិ និងសកម្មភាពចូលរួមសង្កេតការណ៍របស់ពួកគេ ដែលអាចរារាំងនូវភាពមិនប្រក្រតី ព្រមទាំងផ្តល់នូវរបាយការណ៍អង្កេតយ៉ាងទូលំទូលាយ និងឆាប់រហ័ស ដើម្បីអាចឱ្យមានការវាយតម្លៃលើដំណើរការ បោះឆ្នោតមួយ ដែលមិនលំអៀង និងមិនប្រកាន់បក្សពួក។

^៥ យោងលិខិតឆ្លើយតបរបស់ គ.ជ.ប លេខ ៧២៤/០៨ ចុះថ្ងៃទី ០៩ កក្កដា ២០០៨។